

RADOVI
Zavoda za znanstveni rad
HAZU Varaždin

UDK 929Trdina, J.(210.7)“18“
Izvorni znanstveni članak
Original Scientific Paper

SANJA HOLJEVAC
Zavod za povijesne i društvene
znanosti Hrvatske akademije
znanosti i umjetnosti u Rijeci
holjevac@hazu.hr

Primljeno: 27. 03. 2023.
Prihvaćeno: 24. 04. 2023.
DOI: <https://dx.doi.org/10.21857/mnlqgc34qy>

OPAZOVANJA JANEZA TRDINE O ČAKAVŠČINI NA OTOKU KRK

Janez Trdina je leta 1859 v ljubljanskem tedniku *Novice gospodarske*, obrtniške in narodne v treh delih objavil članek “Otok Krk“. V celoti je bil prvič objavljen v 4. knjigi zbranih del Janeza Trdine, ki je izšla leta 1952 v Ljubljani v založbi *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev* (urednik Janez Logar), v hrvaškem prevodu pa ga je objavil Ive Jelenović v časopisu *Riječka revija*, št. 6, 1963. Gre za razpravo, v kateri je Janez Trdina izpostavil pomembna opažanja o otoku Krk z geografskega, zgodovinskega, gospodarskega, etnološkega in filološkega vidika. V ospredju tega dela so Trdinova opažanja o čakavščini otoka Krk, ki se obravnavajo v kontekstu kasnejših raziskav teh govorov.

Ključne besede: Janez Trdina; otok Krk; čakavščina; 19. stoletje.

1. UVODNE OPOMBE

Janez Trdina (Mengeš, 29. maja 1830 - Novo Mesto, 14. julija 1905), slovenski pisatelj, zgodovinar in profesor, je s svojim delovanjem pustil pomembne sledi tudi v hrvaški kulturni in zgodovini izobraževanja druge polovice 19. stoletja, še posebej na reškem območju. Kajti po tem, ko je dve leti delal kot profesorski pripravnik v gimnaziji v Varaždinu,¹ je bil od leta 1855 do upokojitve leta 1867² profesor v hrvaški gimnaziji na Reki.³

Janez Trdina je Hrvaško v času svojega življenja in dela dobro spoznal in vzljubil. V literaturi lahko najdemo, da jo je dojemal kot svojo drugo domovino, in interesi hrvaškega naroda, kot je sam pisal, so postali tudi njegovi interesi.⁴ V svojih delih in zapiskih je pustil tudi pomembna pričevanja o Reki v drugi polovici 19. stoletja.⁵ V dvanajstih letih življenja in dela v tem mestu je dobro spoznal tudi druge dele severnega Hrvaškega primorja in Gorskega kotarja ter širše celinsko in otoško območje Reke, o čemer priča njegova pisana zapuščina.

Iz te zapuščine je pritegnil našo pozornost članek "Otok Kerk. Spisal J. Trdina v odgovor gospodoma Vuku in Klunu", ki ga je Janez Trdina leta 1859 objavil v treh delih (v številkah 38, 39 in 40) v ljubljanskem tedniku *Novice gospodarske, obrtniške in narodne*, v rubriki *Narodo- in krajopisje*. V *Novicah* je Trdina objavil tudi vrsto drugih člankov o Reki in drugih hrvaških krajih, s katerimi je, kot poudarja Leopoldina Veronika Banaš, "upoznavao slovensku javnost s društvenim i političkim prilikama u Rijeci i Hrvatskoj, suprotstavljao se i demantirao neistinite napise nekih njemačkih dopisnika lista "Die Presse", branio pravo na neovisnost i slobodu svakoga pa i hrvatskoga naroda, odbijajući sva neprijateljska posezanja za hrvatskom zemljom, ma s koje strane dolazila..."⁶

Članek je v celoti prvič objavljen v 4. knjigi Trdinovih zbranih del, ki je bila izdana leta 1952 v Ljubljani v knjižni zbirki *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev* (urednik Janez Logar),⁷ v hrvaškem prevodu ter kot celotno besedilo pa ga je objavil Ive Jelenović v *Riječki reviji*, št. 6, 1963,⁸ s svojo spremno besedo *Janez Trdina in*

¹ Barbara RIMAN in Julija JANČEC, "Slovenski profesori u varaždinskoj gimnaziji s posebnim osvrtom na razdoblje Austro-Ugarske Monarhije", *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 31, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb – Varaždin, 2020, 105–127.

² Po upokojitvi se je leta 1867 iz političnih razlogov preselil v Novo mesto.

³ Glej več v: Leopoldina Veronika BANAŠ, "Janez Trdina i Rijeka", *Dometi*, 5–6, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1988, 237–246; Irvin LUKEŽIĆ, *Fluminensia Slovenica*, Izdavački centar Rijeka, Reka, 2007, 224–227.

⁴ Po: L. V. BANAŠ, "Janez Trdina i Rijeka", 246.

⁵ Leopoldina Veronika BANAŠ, "Jedanaest lica u Janezovu zrcalu ili Jedanaest portreta ljudi s vlasti u središtu slike riječkog življenja sredinom prošloga stoljeća", *Dometi*, 12, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1990, 873–885; Ir. LUKEŽIĆ, *Fluminensia Slovenica*, 227.

⁶ Leopoldina-Veronika BANAŠ, "Fran Kurelac i Janez Trdina", *Riječki filološki dani*, Zbornik radova s Međunarodnoga znanstvenog skupa Riječki filološki dani održanoga u Rijeci od 1. do 3. prosinca 1994, Pedagoški fakultet, gl. ur. Marija TURK, Rijeka, 1996, 133.

⁷ Janez TRDINA, *Zbrano delo, knj. 4: Pripovedke, basin in bajke / Članki, kritike in razprave*, ur. Janez Logar, Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1952.

⁸ Janez TRDINA, "Otok Krk. Kao odgovor gospodi Vuku i Klunu", *Riječka revija*, 6, Pododbor Matice hrvatske u Rijeci, Rijeka, 1963, 384–394 (iz slovenščine prevedel Ive Jelenović).

⁹ Ive JELENOVIĆ, "Janez Trdina i otok Krk", *Riječka revija*, 6, Pododbor Matice hrvatske u Rijeci, 1963, 375–383.

otok Krk.⁹ V nekaj svojih člankih se L. V. Banaš osredotoča na Trdinov prikaz otoka Krk,¹⁰ medtem ko podrobno vsebino tega članka predstavlja Irvin Lukežič v svoji knjigi *Fluminensia Slovenica* v besedilu "Zaboravljeno svjedočanstvo Janeza Trdine o otoku Krku iz 1859. godine"/*Pozabljeno pričevanje Janeza Trdine o otoku Krk iz leta 1859*.¹¹

Ta članek je razprava, v kateri je Janez Trdina po večmesečnem raziskovanju¹² opisal otok Krk z geografskega, zgodovinskega, gospodarskega, etnološkega in jezikoslovnega vidika. Takšno širino in celovitost pristopa mu je omogočila njegova univerzitetna izobrazba, ki je poleg zgodovine in geografije vključevala tudi filologijo ter proučevanje staroslovenskega jezika, prav tako pa tudi njegova erudicija in intelektualna radovednost.¹³

Janez Trdina je članek napisal, kot poudarja v podnaslovu, "v odgovor gospodoma Vuku in Klunu«, torej Vuku Stefanoviću Karadžiću in dunajskemu profesorju dr. Vinku Klunu, ki je v *Novicah* št. 52 iz leta 1858¹⁴ "učene rodoljube" zaprosil, naj mu v zvezi z delom, ki ga pripravljata, odgovorijo na naslednja štiri vprašanja: 1. o krajevnih imenih za večja geografska območja v Sloveniji in Istri, 2. ali istrski govor sodi v slovenski ali hrvaški jezik; na katerem območju živijo Slovenci in na katerem Hrvati ter katerim pripadajo Čići; pri tem je treba posebej paziti na razliko med Slovenci in Hrvati v izrazu *jata*, uporabi vprašalnega in oziralnega zaimka *kaj*, *ča* in *što* ter statusu besedne končne oblike -l v glagolskem pridevniku tvorniku, 3. o narodnosti prebivalcev Peroja in o obstoju Srbov v Istri, na Kvarnerju in kvarnerskih otokih ter 4. ali so prebivalci med Metliko in Črnomljem ter na Gočah Slovenci, Hrvati ali Srbi.¹⁵

Na ta poziv se je med drugimi odzval prav Janez Trdina, kot poudarja I. Jelenc, najbolj temeljito in odločno,¹⁶ in to dvakrat. Prvič v *Novicah* št. 11, 1859, kjer odgovarja na Klunovo vprašanje o Peroju in Perojcih ter o obstoju oziroma neobstoju Srbov v Istri in na Kvarnerju,¹⁷ kar pa tokrat puščamo ob strani, drugič pa istega leta v omenjenem članku "Otok Krk", ki ga to delo obravnava.

¹⁰ L. V. BANAŠ, "Janez Trdina i Rijeka", 241; "Fran Kurelac i Janez Trdina", 133.

¹¹ Irvin LUKEŽIČ, "Zaboravljeno svejdočanstvo Janeza Trdine o otoku Krku iz 1859. godine", ur. Irvin Lukežič, *Fluminensia Slovenica*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 2007, str. 256–269.

¹² Leopoldina-Veronika BANAŠ, "Fran Kurelac i Janez Trdina", 133.

¹³ Janez LOGAR, "Trdina, Janez (1830–1905)", *Slovenska biografija*, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013, <https://www.slovenska-biografija.si/osebja/sbi719555/> (dostop: 13. februarja 2023).

¹⁴ "Prošnja do naših učenih rodoljubov", *Novice gospodarske, obertniške in narodne*, 52, 29. decembra 1858, 414.

¹⁵ Glej: I. JELENOVIĆ, prav tam, 381.

¹⁶ I. JELENOVIĆ, prav tam, 382.

¹⁷ J. TRDINA, Zbrano delo, knj. 4, 392–393.

V literaturi se upravičeno poudarja, da je to, kot izpostavlja L. V. Banaš, "argumentirana rasprava o Krku, o njegovim stanovnicima Bodulima, hrvatskom čakavskom jeziku, njegovoj starini, o glagoljici, o povijesti Krka i Krčana, njegovim knezovima, o razdoblju pod mletačkom vlašću",¹⁸ vendar bi se pri Trdini, kot piše I. Jelenović, "mogla naći koja zamjerka, osobito kada govori o čisto jezičnim pitanjima".¹⁹ Janez Trdina se je tega, kot priča njegova avtobiografija *Moje življenje* (1905),²⁰ sam zavedal, o čemer bo v nadaljevanju še več govora. Vendar pa glede na čas, v katerem je pisal, in dejstvo, da je bila dialektologija takrat šele v povojih, in literatura o hrvaških narečjih zelo skromna,²¹ Janeza Trdine ne smemo prestrogo ocenjevati.

Na začetku svoje razprave Janez Trdina navaja geografske in zgodovinske podatke o otoku Krk. Sledijo podatki o etnični in jezikovni sliki otoka Krk in mesta Krk, pri čemer poudarja, da se samo v mestu Krk - *Velji*, kot rezultat dolgotrajne beneške uprave, govori "laški, čisti, beneški dialekt; tudi šole in pridige so jim laške", medtem ko na otoku zunaj mesta Krk "nič Lahov ni, ampak povsod so sami čisti Horvatje po kervi in po jeziku",²² srbskega prebivalstva pa ni. V nadaljevanju piše o hrvaškem staroselskem in priseljenkem prebivalstvu ter njihovem narečju, o življenju krških otočanov, gospodarstvu, prehrani, noši, zraku, lastnostih Bodulov, o jeziku bodulskega staroselstva, napevov, ljudskih pesmih in pripovedih, legendah in mitologiji.²³

2. OPAZOVANJE KRŠKE ČAKAVŠČINE

V središču naše pozornosti v nadaljevanju tega dela so Trdinova opažanja o čakavščini staroselskega, avtohtonega prebivalstva otoka Krk,²⁴ ki jih bomo obravnavali v kontekstu kasnejših dialektoloških raziskav teh govorov in literature o njih.²⁵

¹⁸ L. V. BANAŠ, "Fran Kurelac i Janez Trdina", 133.

¹⁹ I. JELENOVIĆ, prav tam, 382.

²⁰ I. JELENOVIĆ, prav tam, 382.

²¹ Josip LISAC, "Hrvatska narječja i dijalektoška istraživanja u 19. stoljeću", *Povijest hrvatskoga jezika, 4. knjiga: 19. stoljeće*, ur. Ante BIČANIĆ, Croatica, Zagreb, 2015, 159–177.

²² Janez TRDINA, "Otok Kerk. Spisal J. Terdina v odgovor gospodoma Vuku in Klunu", *Novice gospodarske, obertniške in narodne*, 38, 21. septembra 1859, 296.

²³ Več v.: Ir. LUKEŽIĆ, "Zaboravljeno svejdočanstvo Janeza Trdine ...".

²⁴ Janez TRDINA, "Otok Kerk. Spisal J. Terdina v odgovor gospodoma Vuku in Klunu", *Novice gospodarske, obertniške in narodne*, 39, 28. septembra 1859, 305–306. Podrobno jih navaja v hrvaškem jeziku Ir. LUKEŽIĆ v: "Zaboravljeno svejdočanstvo Janeza Trdine", 259–262.

²⁵ Ivan MILČETIĆ, "Čakavština Kvarnerskih otoka", *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 121, 1895, 92–131; Rudolf STROHAL, "Dijalekt grada Vrbnika na otoku Krku u prošlim vijekovima uspoređen sa sadašnjim", *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 84, 1913,

Pred navajanjem jezikovnih značilnosti je Trdina izpostavil zanimivo razdelitev jezikovnega razvoja na otoku Krk na štiri obdobja, natančneje na štiri soobstoječa jezikovna tipa: "Pervo doba, najstareji tip krškega jezika, se sme glagolska imenovati...²⁶ Jezik druge dobe je ostal v pregovorih in narodnih pesmih, je dosti noveji od cerkvenega, pa ima vendar še mnogo form in besed, ki se zdaj več ne govore... Znamenje tretje dobe je tedaj čist dialekt, ki je pa v besedah bolj reven memo druge dobe; v 4. dobi pa se stari jezik drobi, z drugo horvaščino, sem tje tudi z laščino se staplja".²⁷

Poudariti je treba, da je Janez Trdina dobro prepoznal in na začetku tega dela svojega članka izpostavil, da "Ta jezik ni le imeniten sam po sebi, ampak za slovensko filologijo sploh, ohranivši marsikaj, kar se nahaja le v stari slovenščini",²⁸ oziroma da je pomemben za celotno slovansko filologijo zaradi svoje arhaičnosti.

Predhodno je natančno določil in poudaril obstoj večinskega avtohtonega hrvaškega prebivalstva na otoku Krk, ki ohranja starodavnost v svojem jeziku, ter priseljenega hrvaškega prebivalstva, za katerega Janez Trdina piše, da se je priselilo iz Vinodola,²⁹ do neke mere se prilagodilo, a večinoma ohranilo svoj *vinodolski dialekt*. Iz tega je razvidno, da se J. Trdina zaveda razlike med staroselci in priseljenci, ki govorijo čakavsko narečje na otoku Krk. Po Trdinovem pisanju je avtohtono prebivalstvo na severu in severovzhodu otoka, delno pa tudi na jugu, največje pa so njihove vasi Dobrinj, Vrbnik in Omišalj.³⁰

Dialektološke raziskave krške čakavščine, ki so sledile od konca 19. do začetka 20. stoletja ter sodobne raziskave,³¹ so ugotovile razlike med avtohtonimi - starinarskimi in priseljenskiimi čakavskimi govori na otoku Krku oziroma obstoj starinarskih,

67–152; Karl Heinrich MEYER, *Čakavština otoka Krka*, prevedla Marija Turk, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1996; Mieczysław MAŁECKI, "O podjeli krčkih govora", *Filologija*, 4, Hrvatska akademija znanosti i umetnosti, Zagreb, 1963, 223–235; Iva LUKEŽIĆ, Marija TURK, *Govori otoka Krka*, Libellus, Crikvenica, 1998.; Silvana VRANIĆ, "Prilog istraživanju leksičkih promjena u govoru Vrbnika na otoku Krku", *Zbornik za narodni život i običaje*, 59, Hrvatska akademija znanosti i umetnosti, Zagreb, 2017, 87–98; Iva LUKEŽIĆ, *Zajednička povijest hrvatskih narječja. 2. Morfologija*, Hrvatska sveučilišna naklada, Filozofski fakultet u Rijeci, Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine, Zagreb, 2015.

²⁶ Pri tem se na kratko in na splošno ozre na glagoljaško dediščino otoka Krk, predvsem na glagoljaške cerkvene knjige in jezik, v katerem so bile napisane, pri čemer poudarja, da "ne razlikuje dosti od stare slovenščine" (J. TRDINA, "Otok Kerk ...", 305).

²⁷ J. TRDINA, "Otok Kerk...", 39, 305. Prim. Ir. LUKEŽIĆ, "Zaboravljeno svjedočanstvo Janeza Trdine...", 260.

²⁸ J. TRDINA, "Otok Kerk...", 39, 305.

²⁹ Po sodobni literaturi gre za priselitve prebivalstva s celine, z velebitskega območja na območje Dubašnice in Šotoventa v 15. stoletju (I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 11).

³⁰ J. TRDINA, "Otok Kerk...", 38, 296.

³¹ Prim. M. MAŁECKI, prav tam, 223–235; I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam.

in priseljenskimi čakavskimi govori na otoku Krku oziroma obstoj starinarskih, priseljenskih in mejnih mikrosistemov. Na tem temelji sodobna klasifikacija krških govоров Ive Lukežić in Marije Turk, pri čemer se kot arhaično-konservativni model starinarskega sistema izločajo govori omišaljsko-dobrinjsko-vrbniškega tipa.³²

Na samem koncu svojega članka o otoku Krk J. Trdina poudarja "da so izgledi iz bodulskega jezika vsi v Verbniku doma; tu se je po moji misli najčistiše ta jezik ohranil, sicer pa jo, kakor pri nas, tudi na Kerku vsaka vas nekoliko po svoje zavija",³³ oziroma da primeri iz krške čakavščine, ki jih navaja, izvirajo iz Vrbnika, kjer se je ohranil najčistejši jezik, torej najarhaičnejši, ter da se krški krajevni govori med seboj razlikujejo, kar ponazarja razlika v odsevu staroslovanskega polglasnika in navaja, da Dobrinjci ne govorijo če kot Vrbničani, temveč *čo*, ne govorijo *sem*, temveč *som*. Zaradi navedenega, Trdinova opažanja v tem delu preučujemo v kontekstu nadaljnjih spoznanj o govoru Vrbnika ali govornega tipa, kateremu pripada.

Sodobna dialektološka raziskovanja določajo, da je govor Vrbnika del primorskega podnarečja čakavščine ikavsko-ekavskega narečja ter da spada med starinarske govore otoka Krk arhaično-konservativnega tipa, ki najbolj ohranjajo starodavnost.³⁴

Janez Trdina je prav tako dobro opazil, da se govor s časom in pod različnimi vplivi spreminja (izobraževanje, vpliv kontaktne različice itd.), kar so potrdili tudi drugi raziskovalci,³⁵ in poudarja, da staro prebivalstvo "govori še čisto svoj boduljski dialekt", medtem ko mladi sprejemajo novine od svojih sosedov.³⁶ Tako, piše Trdina, starejši prebivalci govorijo samo: *pri grade*, medtem ko mladi uporabljajo:³⁷ *pri gradu*, *pri gradi* in *pri grade*; starejši ohranjajo aorist in imperfekt, mladi pa ju ne uporabljajo, o čemer bo še govora.

V nadaljevanju si oglejmo, kakšne so značilnosti krške oziroma vrbniške čakavščine, ki jih je Janez Trdina zabeležil v svoji razpravi,³⁸ in ali so njegove ugotovitve skladne z rezultati kasnejših dialektoloških raziskav vrbniškega govora in literature o njem, predvsem deli I. Milčetića (1895), R. Strohala (1913), K. H. Meyera (1928), M. Mačekkega (1929), I. Lukežić in M. Turk (1998) ter I. Lukežić (2015).³⁹

³² I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 22, 301–320.

³³ Janez TRDINA, "Otok Kerk. Spisal J. Trdina v odgovor gospodoma Vuku in Klunu", *Novice gospodarske, obrtniške in narodne*, 40, 5. oktobra 1859, 316.

³⁴ Iva LUKEŽIĆ, *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1990; I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam.

³⁵ Prim. Silvana VRANIĆ, prav tam, 89; Ivan ŽIC, "Vrbnik na otoku Krku: Narodni život i običaji: Tjelesni ustroj: (Nastavak)", *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena*, 5/2, Zagreb, 1900, 216.

³⁶ J. TRDINA, "Otok Kerk...", 39, 305.

³⁷ J. TRDINA, "Otok Kerk...", 39, 305.

³⁸ Vse so navedene v: J. TRDINA, "Otok Kerk...", 39, 305–306 in to v tem prispevku ob njihovem navajanju in parafraziranju ne bo več posebej označeno.

³⁹ Glej tukaj opombo št. 25.

Treba je poudariti, da J. Trdina svoja opažanja temelji na informacijah, ki jih je dobil od obveščevalcev / informatorjev, potrditev pa prevzema tudi iz ljudskih pesmi, pri čemer treba opomniti da v svoji avtobiografiji *Moje življenje* iz leta 1905 izraža dvom o verodostojnosti svojega obveščevalca "bogoslavca", ki je bil kljub temu, da je bil Bodul, pod močnim vplivom preučevanja literature o staroslovan-skem in drugih živih slovanskih jezikih, zato nekatere podatke Trdina naknadno popravi, saj mu jih ni potrdil noben drug razen Vrbničanov.⁴⁰

Janez Trdina začenja od morfološke ravni. Ugotavlja, da ima "kerški jezik" tri števila, kar pomeni tudi dvojino, ter navaja potrditve iz ljudske pesmi (*Čerpala ju (vodu) je ljuba mâ - z nje prebelima rukama.; Dvi sta / Čèrni oči te, / Ona t' meni igrata / Kako, kako i dvi ribice / Kê sta na udice.*). Pri tem opozarja, da mladi ne uporabljajo dvojine. Obstoj dvojine v Vrbniku v preteklosti navaja tudi I. Milčetić (1895), medtem ko je v sodobni čakavščini ni slišal;⁴¹ potrjuje jo tudi R. Strohal (1913.), in sicer "u starijem vrbničkem narječju... uz brojeva dva, oba i obadva", medtem ko je v novejšem narečju dvojina zelo redka.⁴² I. Lukežić in M. Turk (1998) obstoj dvojine določata z morfološkim kriterijem pri klasifikaciji krških govorov, potrjujeta njene ostanke v sklanjanju samostalnikov *oči* in *uši* v krških govorih arhaično-konservativnega tipa ter jo uvrščata med posebnosti avtohtonih starinarskih, med katerimi je tudi govor Vrbnika.⁴³

Za sklanjanje J. Trdina poudarja, da se precej razlikuje od srbskega, največ podatkov pa prinaša o sklanjanju samostalnikov.

Zabeležil je, da je v mestniku ednine samostalnikov moškega, srednjega in ženskega spola končnica -e, ter navaja primere: *bil sam u grade, u meste, pri vode*. To se razlikuje od kasnejših dialektoloških raziskav: I. Milčetić beleži -i;⁴⁴ R. Strohal v moškem spolu beleži: -e ali včasih -ě, najobičajnejši -i in -u, v srednjem spolu je navaden -i in redek -u, v ženskem spolu pa včasih -ě in pogosteje -i.⁴⁵ V sodobnih krških arhaičnih starinskih govorih, katerim pripada tudi vrbniški govor po I. Lukežić in M. Turk, se v mestniku ednine moškega in srednjega spola prepletata starejše končnice -i (< ě) z novejšim -u, pri čemer se starejši umika, v ženskem spolu pa je končnica -i.⁴⁶ Njima je bližje prej omenjeno Trdinovo opažanje o treh končnicah v

⁴⁰ "Jaz sem zapisal, da se veli na Krku blha in bleha (= bolha). Blha se, mislim, res čuje, bleha pa gotovo ne, razen če se spakuje tako kak posamezen človek. Trdil sem v spisu tudi, da se govori še stari particip bišuć (od biti), ali nobeden mojih mnogobrojnih bodulskih znancev ni poznal in čul te besede". (JANEZ TRDINA, *Moje življenje*, 1905, [https://sl.wikisource.org/wiki/Moje_%C5%BEivljenje_\(Janez_Trdina\)](https://sl.wikisource.org/wiki/Moje_%C5%BEivljenje_(Janez_Trdina)), dostop: 14. februarja 2023).

⁴¹ I. MILČETIĆ, prav tam, 128.

⁴² R. STROHAL, prav tam, 106, 141 i passim.

⁴³ I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 130, 146, 154, 163.

⁴⁴ I. MILČETIĆ, prav tam, 116.

⁴⁵ R. STROHAL, prav tam, 104, 106–107, 110.

⁴⁶ I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 153, 157, 161.

mestniku ednine moškega spola pri mlajših govornikih, za razliko od starejših, ki imajo le končnico -e, kar nadaljnje raziskave, razen Strohalovih ki se opirajo tudi na pisne vire, ne navajajo in je značilno za čakavske ekavske govore. Možno je, da se Trdinova opažanja temeljijo samo na pisnih virih ali nezanesljivem informatorju, ne pa na dejanskem govoru.

V roditeljskem ednine samostalnikov ženskega spola, Trdina beleži končnico -i s potrditvijo (*prnesi mi kruha i vodi*) za nepalatalne osnove besed; primere za palatalne osnove ne navaja. Naslednji raziskovalci v roditeljskem ednine samostalnikov ženskega spola beležijo alomorfe -i, -e, odvisno od palatalizacije/nepalatalizacije osnove, torej je -i v samostalniku z nepalatalno osnovo, -e pa z palatalno osnovo, kot je v imenovalniku, tožilniku in zvalniku množine ženskega spola,⁴⁷ kar potrjuje ohranjanje razlike med palatalno in nepalatalno paradigmo samostalnikov v roditeljskem množine samostalnikov ženskega spola v vrbniškem čakavskem narečju, kar je značilnost severnočakavskega in srednječakavskega narečja.⁴⁸ Janez Trdina po ednini navaja podatke o množini samostalnikov, navaja, da je v imenovalniku množine samostalnikov ženskega spola končnica -i (*ženi su prišli*) in včasih -e (s potrditvijo iz ljudske pesmi: *silene sikire*); R. Strohal ter I. Lukežič in M. Turk beležijo soobstoječe alomorfov -i in -e, odvisno od palatalizacije in nepalatalizacije osnove.⁴⁹ Trdina poudarja, da je tožilnik mn. ž. sp. = imenovalniku mn. ž. sp. (*ribi sem jel*), kar velja tudi za kasnejše raziskovalce.⁵⁰ Zapisi Trdine ne zagotavljajo dovolj podatkov o uporabi alomorfov glede na vrsto osnove besed, vendar vsekakor potrjujejo, da je opazil sinkretizem in pomembnost teh elementov pri opisu krške oziroma vrbniške čakavščine, ki jih sodobna dialektološka raziskovanja opredeljujejo kot eno od morfoloških značilnosti v klasifikaciji krških govorov in značilnost arhaičnih starinskih govorov.⁵¹

V zvalniku ednine samostalnikov ž. sp. J. Trdina beleži uporabo končnic -o in -e brez razlike: *danico* in *danice*; *gospo* in *gospo*. I. Milčetić in R. Strohal nimata potrditve za to kategorijo v Vrbniku, pri čemer I. Milčetić navaja, da je zvalnik redek in da misli, da v Dubašnici glasi *ćáćo*.⁵² I. Lukežič in M. Turk v avtohtonih starih kvarnerskih govorih beležita končnice: -a, -e, -i, -∅, v bolj inovativnih starejših kvarnerskih I. Luke-priseljenskih govorih pa končnice: -o, -e, -a, -i.⁵³

⁴⁷ I. MILČETIĆ, prav tam, 121; R. STROHAL, prav tam, 103–105; I. LUKEŽIĆ, M. TURK, 157, 158.

⁴⁸ I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 129.

⁴⁹ R. STROHAL, prav tam, 104; I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 149, 158.

⁵⁰ R. STROHAL, prav tam, 105; I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 149, 158.

⁵¹ I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 307, 310.

⁵² I. MILČETIĆ, prav tam, 122.

⁵³ I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 228.

Janez Trdina beleži v orodniku ednine samostalnikov ž. sp. končnico *-om oz. -on* (*ribon, vodon*), poudarja, da mlajši nimajo čistega orodnika in da je ohranjen v ljudski pesmi ter navaja potrdilo *Ja ću za tobom ribon plavati*. To se razlikuje od kasnejših dialektoloških raziskav: I. Milčetić nima podatkov za Vrbnik, ampak navaja, da je v Dobrinju *-un*, v Omišlju pa *-um*;⁵⁴ R. Strohal beleži končnice: *-om, -um, -u* (v starejših pisnih virih) in *-un* (v njegovem sodobnem govoru),⁵⁵ medtem ko žič in M. Turk beležita *-un*, s adrijatizmom *m > n*.⁵⁶ Verjetno se tudi v tem primeru Trdinina zabeležba temelji na pisnih virih oziroma ljudski pesmi ali nezanesljivem informatorju, ne pa na dejanskem govoru.

Za imenovalnik množine samostalnikov m. sp. J. Trdina poudarja, da je enak tožilniku množine m. sp., ki ima daljši naglas, in navaja potrditve: *Pozovi mi težakî, neprijatelj je oplinil mužî*, in sicer za napalatalne in palatalne osnove. Končnica *-i* v imenovalniku mn. m. sp. s potrditvijo *človiki* za Vrbnik beleži tudi I. Milčetić;⁵⁷ R. Strohal beleži kot bolj navaden *-i*, kot redek pa *-e*, medtem ko v tožilniku mn. m. sp. samostalniki z napalatalno osnovo beležijo *-i*, s palatalno pa *-e*;⁵⁸ I. Lukežić in M. Turk za imenovalnik, tožilnik in zvalnik mn. m. sp. poleg *-i* navajata tudi končnico *-e* kot kontinuantno relacijskih morfemov samostalnikov m. sp., ki so se v izvornem jeziku sklanjali po paradigmi n-osnova (npr. *Čižiće, Šugare, Vrbničane*).⁵⁹

Kot posebej pomembno J. Trdina dobro prepozna tudi rodilnik množine samostalnikov in za samostalnike m. sp. poudarja, da Boduli ne dodajo ne srbske končnice *-a* ne slovenske *-ov*, temveč je enak imenovalniku ednine: *-ø* "s silno dolgim naglasom" in navaja poudarjene potrditve *mûž, prijatêlj, grâd, stôl, brêg*. I. Milčetić v rodilniku mn. m. sp. prav tako beleži: *-ø*,⁶⁰ R. Strohal: *-ø, -ov, -i, -e, -a, -ih* (s potrditvami iz pisnih virov),⁶¹ I. Lukežić pa: *-ø*.⁶²

V mestniku množine samostalnikov m. sp. J. Trdina beleži: *-eh* (*pri susedeh, pri brodeh*), kar je značilno za ekavske govore, za razliko od naslednjih raziskav, saj R. Strohal beleži: *-êh, -ih, -i*, I. Lukežić in M. Turk pa *-ih*, podobno kot I. Lukežić.⁶³ I. Milčetić nima podatkov za Vrbnik, ampak navaja, da je u Omišlju i Dobrinju *-ih*.⁶⁴

⁵⁴ I. MILČETIĆ, prav tam, 122.

⁵⁵ R. STROHAL, prav tam, 104.

⁵⁶ I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 157, 310.

⁵⁷ I. MILČETIĆ, prav tam, 118.

⁵⁸ R. STROHAL, prav tam, 107, 108–109.

⁵⁹ I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 161–162.

⁶⁰ I. MILČETIĆ, prav tam, 116, 118.

⁶¹ R. STROHAL, prav tam, 108.

⁶² I. LUKEŽIĆ, *Zajednička povijest*, 123.

⁶³ R. STROHAL, prav tam, 109; I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 155; I. LUKEŽIĆ, *Zajednička povijest*, 123.

⁶⁴ I. Milčetić, prav tam, 116, 117.

Poleg že prej omenjenega imenovalnika množine in tožilnika množine ž. sp., za roditeljski množine samostalnikov ž. sp. J. Trdina navaja, da je enak slovenskem, brez dodatnih pojasnil, saj niso potrebna slovenskim bralcem. Gre za končnico *-ø*, ki je za vrbnjski govor bila zabeležena tudi v kasnejših raziskavah, pa tudi v sodobni dobi.⁶⁵

Za samostalnike srednjega spola J. Trdina navaja, da prilagajajo moškemu spolu in da je ohranjena stara oblika: *na tloh*. Drugih podatkov o njih ne navaja.

Med zaimki J. Trdina izpostavlja uporabo tožilnika osebnega zaimka za izražanje 3. osebe množine (oni): je, kar beležijo tudi naslednji raziskovalci: R. Strohal navaja: *je*, poleg: *ih, jih*,⁶⁶ I. Lukežič in M. Turk navajata: *nje, je; njih, jih*.⁶⁷ Poudarja tudi ohranitev oblike starega kazalnega zaimka *sb, sja (si), se: sega dne, sega jutra*, ki je zabeležen tudi v kasnejši literaturi.⁶⁸ Izpostavlja še prislov *siko*, ki ga beleži tudi R. Strohal,⁶⁹ in *seliko*, ki ga v posvetovalni dialektološki literaturi ne najdemo, je pa prisoten v starejši hrvaški pisni dediščini.⁷⁰

Za pridevnike J. Trdina poudarja, da imajo dolgo in kratko sklanjatev – pridevniško-zaimensko in samostalniško (*prišel sem iz lepa grada*), kar beležijo I. Milčetić (za Dobrinj) in R. Strohal ter I. Lukežič in M. Turk, po mnenju katerih se kratka sklanjatev umika kakor tudi v celotnem jeziku.⁷¹ Kot nenavadne J. Trdina izpostavlja imenovalnik množine s primeri iz ljudske pesmi (*Velike su noće – još veće dani / Dva goluba leteće*), ki potrjujejo poenotenje oblike m. s. s končnico *-e* z obliko ž. s., ter *-i* v s. s.: *beli jadrašca*, s končnico m. s., ki ga beležijo R. Strohal ter I. Lukežič in M. Turk.⁷² V mestniku množine m. s. J. Trdina beleži *-eh* (*v veleh brodeh*), v orodniku množine m. s. pa *-emi* (*z dobremi prijatelji*), kar se razlikuje od nadaljnjih raziskav, po katerih je v mestniku mn. *-ih*, v orodniku mn. pa *-imi*,⁷³ tako kot v drugih severno-čakavskih ikavsko-ekavskih narečjih, torej je bila očitno J. Trdini vir tudi neka ekavska predloga.

Janez Trdina beleži tudi rabo številčnih samostalnikov, in sicer roditeljski množine *sat* (imenovalnik sto), po katerem je, navaja, satnik (stotnik),⁷⁴ in tisuć, za katerega pa

⁶⁵ R. STROHAL, prav tam, 105; I. LUKEŽIĆ, *Zajednička povijest*, 123.

⁶⁶ R. STROHAL, prav tam, 115.

⁶⁷ I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 169.

⁶⁸ I. MILČETIĆ, prav tam, 115; R. STROHAL, prav tam, 116; I. LUKEŽIĆ, *Zajednička povijest*, 265.

⁶⁹ R. STROHAL, prav tam, 125.

⁷⁰ Prim. Sofija GADŽIJEVA i dr., *Hrvatski crkvenoslavenski jezik*, Hrvatska sveučilišna naklada – Stroslavenski institut, Zagreb, 2014, 266; *Rječnik hrvatoga ili srpskoga jezika*, dio XIV, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1955, 822 (beleži ga v Maruliću).

⁷¹ I. MILČETIĆ, prav tam, 116; R. STROHAL, prav tam, 119; I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 169.

⁷² R. STROHAL, prav tam, 120; I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 169, 171.

⁷³ R. STROHAL, prav tam, 120; I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 172.

⁷⁴ I. LUKEŽIĆ, *Zajednička povijest*, 254, razlaga, da je bil *sto* v starem jeziku samostalnik s sklanjatvijo

poudarja, da ima vse tri spole: *tisuć, tisuća, tisuće*. V preostali priporočeni literaturi za namene tega dela, te oblike niso komentirane.

Za glagole J. Trdina na začetku poudarja, da “*ima Bodul marsikaj, česar ni v serbščini*” in navaja posebne čakavske oblike glagola *biti* za tvorjenje pogojnika: *bim (bin), biš, bi, bimo, bite, bi*, ki jih navajajo tudi kasnejši raziskovalci : I. Milčetić, R. Strohal, I. Lukežić in M. Turk.⁷⁵

Poudarja tudi, da je v 1. osebi ednine sedanjika dobro ohranjen -u (*viju, ginu, umiru*), potrditev pa najde v ljudski pesmi (“*Mišlju ja, mišlju, promišlju – kako bih ju ja probudil*”), kot tudi potrditev za končnico -t v 3. osebi ednine sedanjika (“*Stojit meni Verbniška – pod njon t' mi je vodniška / U lete je studena*»). V drugi, za to priložnost pregledani literaturi, uporaba teh starih končnic v vrbniškem govoru ni potrjena. J. Trdina je svoje ugotovitve tudi v tem primeru opiral na ljudske pesmi, očiteno pa je tudi vpliv glagoljaške dediščine oziroma hrvaške stare cerkvene slovanščine, iz katere je bila prevzeta končnica -t.

Navaja, da se je poleg prihodnjika I. (*hoću jahati*) ohranil tudi prihodnjik II. (*buđu jahati*). I. Milčetić beleži le prihodnjik I., R. Strohal beleži oba prihodnjika, s potrditvami prihodnjika II. le iz pisnih virov, z nedoločnikom in deležnikom I., I. Lukežić in M. Turk pa za Vrbnik beležita oba prihodnjika s tem, da je prihodnjik II. z deležnikom I.⁷⁶

Opozarja tudi na rabo imperfekta in aorista ter navaja potrditve za imperfekt: *vijahomo, vijahote, rekohomo, rekohote*, ki jih sodobni vrbniški govor nima, je pa bil del njegovega glagolskega zapisa v 19. stoletju. Trdinov zapis je ena najstarejših potrditev tega. I. Milčetić beleži intenzivno rabo imperfekta pri čakavcih le v Dubašnici, drugod na Krku pa je bil v njegovem času zelo redek in so ga uporabljali le starejši govorniki,⁷⁷ potrjen pa je bil tudi v Vrbniku v 19. stoletju.⁷⁸ R. Strohal navaja, R. Strohal navaja, da se imperfekt na otoku Krk zelo redko uporablja.⁷⁹ I. Lukežić in M. Turk ugotavljata neobstoje imperfekta v inventarju glagolskih oblik arhaično-konservativnih krških narečij oziroma v govorih omišaljsko-dobrinjsko-vrbniške skupine, in njegov obstoj pri starejših priseljenskih narečjih dubašljanske in šotoventske skupine;⁸⁰ obstoj /neobstoje imperfekta je eden od njihovih razlikovalnih kriterijev pri razvrščanju krških govorov.⁸¹

po o-osnovi srednjega spola, od katere je ohranjen roditelj ednine *sta*, v oblikah kot so *dvjesta, trista*, in roditelj množine *sat* (< *sətə < сътъ) ohranjen v osnovi samostalnikov *satnik, satnija*, kar beleži tudi Janez Trdina.

⁷⁵ I. MILČETIĆ, prav tam, 128; R. STROHAL, prav tam, 140; I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 178.

⁷⁶ I. MILČETIĆ, prav tam, 128; R. STROHAL, prav tam, 140; I. LUKEŽIĆ, M. TURK, 177.

⁷⁷ I. MILČETIĆ, prav tam, 127.

⁷⁸ Lavoslav GEITLER, “Prilozi k hrvatskoj gramatici i glasoslovju”, *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 58, Zagreb, 1881, 196.

⁷⁹ R. Strohal, prav tam, 133.

Janez Trdina omenja tudi stari deležnik *bišuć* s potrditvijo “*dika ti za minulo i za bišuće*”, kar kasneje popravi v avtobiografiji *Moje življenje*, ker ni imel potrditve domačih govorcev o rabi te oblike.⁸²

Med morfološki značilnostmi je J. Trdina z določenimi nenatančnostmi dobro opazil in izpostavil tiste, ki so klasifikacijski kriterij pri določanju pripadnosti čakavskemu narečju in posebnosti avtohtonih starinarskih govorov otoka Krk.

Če preidemo na fonološko raven, J. Trdina na začetku poudarja, da “Tudi v glasovih se ne ujema Bodul vselej s Serbom”, nato pa med fonološkimi značilnostmi dobro prepozna in navaja:⁸³

- čakavsko uresničevanje **dj* > *j* te **stj*, **skj* > *šč*,⁸⁴ kar potrjujejo tudi nadaljnje raziskave;⁸⁵

- čakavski fonem /*t̥*/ (“svoj *ć* izgovarja dosto bolj mehko od Serbov”), čakavsko značilnost, ki jo poudarja tudi kasnejša literatura;⁸⁶

- ohranjeno -l na koncu zloga,⁸⁷ kar potrjujejo tudi drugi raziskovalci;⁸⁸

- e na mestu starega polglasnika: (*den, len, lonec, misel, sem rekel*), kot je pri drugih raziskovalcih⁸⁹ poleg a v nekaterih morfološko pogojenih kategorijah in primerih močne vokalizacije (npr. *va, kadi*).⁹⁰

- ohranjen zlogotvorni l, večinoma pa *l* > *el*: *pln, peln; slza, selza; plh, pelh; gltati; blha, belha (i bleha)*;⁹¹ slnce, pa tudi: *vuk, ne vlk, hlam, ne hlm*. I. Milčetić beleži tudi *el*, v okoliških vaseh pa ohranjeni zlogotvorni *l*, kar navaja tudi M. Maček; R. Strohal beleži v pisnih virih nespremenjeni zlogotvorni *l*, v vrbniškem govoru pa *el*; K. H. Meyer beleži *el* z izjemami, I. Lukežić in M. Turk pa tudi *el* z odstopanji (*sence, vuk, žutica*).⁹²

⁸² J. TRDINA, *Moje življenje*, prav tam.

⁸³ Navedeno so po vrstnem redu v članku J. Trdine.

⁸⁴ Ne navaja primerov.

⁸⁵ R. STROHAL, prav tam, 93–94, 99; I. LUKEŽIĆ, M. TURK, 29.

⁸⁶ Npr. I. MILČETIĆ, prav tam, 109; K. H. MEYER, prav tam, 30; I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 28.

⁸⁷ Ne navaja primerov.

⁸⁸ MILČETIĆ, prav tam, 107; K. H. MEYER, prav tam, 29; I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 45.

⁸⁹ K. H. MEYER, prav tam, 29; I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 36.

⁹⁰ Prim. I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 37; Sanja VULIĆ, “Vrbnička čakavština kao jezik prevođenja. Astrid Lindgren: Emil, na vrbničku čakavštinu prevela Vlasta Sindik-Pobor, izd. dr. Grgur Pobor, Boden u Švedskoj, 2000”, *Čakavska rič*, 1–2, Književni krug Split, Split, 2002, 530 (vzeto s: <https://hrcak.srce.hr/62066.530>).

⁹¹ Naknadno se v avtobiografiji *Moje življenje*, prav tam, popravi in pravi, da se *bleha* ne sliši več, razen posamezno.

⁹² I. MILČETIĆ, prav tam, 107; M. MAČECKI, prav tam, 231; R. STROHAL, prav tam, 75; K. H. MEYER, prav tam, 29; I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 39–40.

Čeprav ni zajel vse, kot sta izraz *jata* in status zlogotvornega *r*, je Janez Trdina med fonološkimi značilnostmi prepoznal tudi tiste, ki potrjujejo pripadnost vrbniškega govora čakavskemu narečju ali pa so ena od posebnosti vrbniške čakavščine in imajo visoko stopnjo razlikovalnega učinka v primerjavi z drugimi čakavskimi in drugimi idiomi ter so fonološke klasifikacijske smernice pri razdelitvi krških govorov.⁹³

Nazadnje Janez Trdina poudarja: "Neizrečeno bogatstvo je tudi v besedah med Boduli, najlepši še tu žive, katerim drugej sledu več ni", in navaja naslednje lekseme: *lobzati* 'poljubiti', *verganj* 'plug', *maga* 'bliska se', *klak* 'apno', *golica* 'dekle', *plima in oseka*, je pa velika škoda, da jih ni omenil več.⁹⁴

3. ZAKLJUČEK

Že s tem, da je Janez Trdina opozoril na krško čakavščino v času, ko ta še ni bila predmet znanstveno-dialektoloških raziskav, ter jo začel raziskovati in opisovati, je naredil veliko in se vpisal med začetnike dialektoloških raziskav teh jezikov, čeprav ni bil dialektolog. S svojimi zapisi v članku Otok Krk (1859) nam je Janez Trdina pravzaprav zapustil, kolikor nam je do sedaj znano, prvi prikaz značilnosti vrbniške čakavščine in krške čakavščine nasploh.

Tisto, kar je z njimi želel posebej izpostaviti kot odgovor Vuku Stefanoviću Karadžiću in Vinku Klunu, je absolutna večinska hrvaška etnična in jezikovna pripadnost prebivalcev otoka Krka ter pripadnost vseh krških narečij, razen mesta Krk, čakavskemu narečju hrvaškega jezika, njegovo vrbniško narečje pa najbolj arhaičnemu tipu teh narečij. Zato je v svojo predstavitev krške oziroma vrbniške čakavščine, vključil značilnosti, ki potrjujejo njeno pripadnost čakavskemu narečju, in tiste, ki so značilne le za arhaično-konservativni tip krških starinarskih sistemov.

Čeprav pri navajanju značilnosti krške oziroma vrbniške čakavščine ni bil povsem natančen in lahko dvomimo v pravilnost nekaterih njegovih zapisov in zanesljivosti virov, zlasti pri sklanjanju samostalnikov, je treba poudariti, da je Janez Trdina s svojim opisom zajel kategorije, ki so vključene med merila za opis krških govorov in njihovo klasifikacijo ter v dialektološke raziskave, ki so sledile od konca

⁹³ I. LUKEŽIĆ, M. TURK, prav tam, 301–302.

⁹⁴ Potrjeni so tudi v: Ivan ŽIC, "Vrbnik (na otoku Krku). Narodni život i običaji. Priroda", *Zbornik za narodni život i obiçaje južnih Slavena*, 4/II, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1899, 239 (*magancija*); Ivan ŽIC, "Vrbnik (otok Krk): Rad – poslovi". *Zbornik za narodni život i obiçaje južnih Slavena*, 33, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1949, 42 (*verganj*); Ivan ŽIC, "Vrbnik (na otoku Krku). Narodni život i obiçaji. Zabave", *Zbornik za narodni život i obiçaje južnih Slavena*, 15/II, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1910, 164 (*golica*), 190 (*lobzati*).

19. stotletja, vključno s sodobnimi, kar potrjuje visoko raven njegove zmožnosti lingvističnega opazovanja in premišljevanja, kar je vsekakor treba upoštevati pri vrednotenju njegovega dela.

LITERATURA

- 1/ Leopoldina-Veronika BANAŠ, "Fran Kurelac i Janez Trdina", *Riječki filološki dani*, Zbornik radova s Međunarodnoga znanstvenog skupa Riječki filološki dani održanoga u Rijeci od 1. do 3. prosinca 1994., Pedagoški fakultet, gl. ur. Marija TURK, Rijeka, 1996, 131–135.
- 2/ Leopoldina Veronika BANAŠ, "Janez Trdina i Rijeka", *Dometi*, 5–6, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1988, 237–246.
- 3/ Leopoldina Veronika BANAŠ, "Jedanaest lica u Janezovu zrcalu ili Jedanaest portreta ljudi s vlasti u središtu slike riječkog življenja sredinom prošloga stoljeća", *Dometi*, 12, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1990, 873–885.
- 4/ Ive JELENOVIĆ, "Janez Trdina i otok Krk", *Riječka revija*, 6, Pododbor Matice hrvatske u Rijeci, Rijeka, 1963, 375–383.
- 5/ Sofija GADŽIJEVA i dr., *Hrvatski crkvenoslavenski jezik*, Hrvatska sveučilišna naklada – Stroslavenski institut, Zagreb, 2014.
- 6/ Lavoslav GEITLER, "Prilozi k hrvatskoj gramatici i glasoslovju", *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 58, Zagreb, 1881, 191–198.
- 7/ Josip LISAC, "Hrvatska narječja i dijalektološka istraživanja u 19. stoljeću", u: *Povijest hrvatskoga jezika*, 4. knjiga: 19. stoljeće, ur. Ante BIČANIĆ, Croatica, Zagreb, 2015, 159–177.
- 8/ Janez LOGAR, "Trdina, Janez (1830–1905)", *Slovenska biografija*, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi719555/> (dostop: 13. februarja 2023).
- 9/ Irvin LUKEŽIĆ, *Fluminensia Slovenica*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 2007.
- 10/ Irvin LUKEŽIĆ, "Zaboravljeno svejdočanstvo Janeza Trdine o otoku Krku iz 1859. godine", u: Irvin LUKEŽIĆ, *Fluminensia Slovenica*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 2007, 256–269.
- 11/ Iva LUKEŽIĆ, Marija TURK, *Govori otoka Krka*, Libellus, Crikvenica 1998.
- 12/ Iva LUKEŽIĆ, *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1990.
- 13/ Iva LUKEŽIĆ, *Zajednička povijest hrvastkih narječja. 2. Morfologija*, Hrvatska sveučilišna naklada, Filozofski fakultet u Rijeci, Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine, Zagreb, 2015.

- 14/ Mieczysław MAŁECKI, "O podjeli krčkih govora", *Filologija*, 4, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 1963, 223–235.
- 15/ Karl Heinrich MEYER, *Untersuchungen zur Čakavština der Insel Krk (Veglia)*, H. Haessel, Leipzig, 1928.
- 16/ Karl Heinrich MEYER, *Čakavština otoka Krka*, prev. Marija Turk, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1996.
- 17/ Ivan MILČETIĆ, "Čakavština Kvarnerskih otoka", *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 121, Zagreb, 1895., 92–131.
- 18/ "Prošnja do naših učenih rodoljubov", *Novice gospodarske, obertniške in narodne*, 52, 29. decembra 1858, 414.
- 19/ *Rječnik hrvatkoga ili srpskoga jezika*, dio XIV, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1955.
- 20/ Rudolf STROHAL, "Dijalekt grada Vrbnika na otoku Krku u prošlim vijekovima uspoređen sa sadašnjim", *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 84, Zagreb, 1913, 67–152.
- 21/ Janez TRDINA, *Moje življenje*, 1905, [https://sl.wikisource.org/wiki/Moje_%C5%BEivljenje_\(Janez_Trдина\)](https://sl.wikisource.org/wiki/Moje_%C5%BEivljenje_(Janez_Trдина)), (dostop: 10. februarja 2023).
- 22/ Janez TRDINA, "Otok Kerk. Spisal J. Terdina v odgovor gospodoma Vuku in Klunu", *Novice gospodarske, obertniške in narodne*, 38, 21. septembra 1859, 296–297.
- 23/ Janez TRDINA, "Otok Kerk. Spisal J. Terdina v odgovor gospodoma Vuku in Klunu", *Novice gospodarske, obertniške in narodne*, 39, 28. septembra 1859, 305–306.
- 24/ Janez TRDINA, "Otok Kerk. Spisal J. Terdina v odgovor gospodoma Vuku in Klunu", *Novice gospodarske, obertniške in narodne*, 40, 5. oktobra 1859, 314–316.
- 25/ Janez TRDINA, "Otok Krk. Kao odgovor gospodi Vuku i Klunu", *Riječka revija*, 6, Pododbor Matice hrvatske u Rijeci, Rijeka, 1963, 384–394 (v slovenščino prevedel Ive Jelenović).
- 26/ Janez TRDINA, *Zbrano delo*, knj. 4: *Pripovedke, basin in bajke / Članki, kritike in razprave*, ur. Janez LOGAR, Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1952.
- 27/ Silvana VRANIĆ, "Prilog istraživanju leksičkih promjena u govoru Vrbnika na otoku Krku", *Zbornik za narodni život i običaje*, 59, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2017, 87–98.
- 28/ Sanja VULIĆ, "Vrbnička čakavština kao jezik prevođenja. Astrid Lindgren: Emil, na vrbničku čakavštinu prevela Vlasta Sindik-Pobor, izd. dr. Grgur Pobor, Bodem u Švedskoj, 2000", *Čakavska rič*, 1–2, Književni krug Split, Split, 2002, 529–533. Vzeto s: <https://hrcak.srce.hr/62066>.

- 29/ Ivan ŽIC, "Vrbnik (na otoku Krku). Narodni život i običaji. Priroda", *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena*, 4/II, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1899, 22–243.
- 30/ Ivan ŽIC, "Vrbnik (na otoku Krku). Narodni život i običaji. Zabave", *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena*, 15/II, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1910, 161–203.
- 31/ Ivan ŽIC, "Vrbnik (otok Krk): Rad – poslovi", *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena*, 33, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1949, 5–74.

SUMMARY

JANEZ TRDINA'S OBSERVATIONS ABOUT THE CHAKAVIAN DIALECT OF THE ISLAND OF KRK

In 1859, Janez Trdina published the article "Otok Krk" (The Island of Krk) in three parts in the Ljubljana weekly *Novice gospodarske, obertniške in narodne*. It was published in its entirety for the first time in the 4th book of the collected works of Janez Trdina, in 1952 in Ljubljana, in the publishing series *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev* (Collected Works of Slovenian Poets and Writers), edited by Janez Logar. In the Croatian translation, it is published by Ive Jelenović in *Riječka revija*, no. 6 of 1963. It is a discussion in which Janez Trdina made valuable observations about the island of Krk from a geographical, historical, economic, ethnological, and philological aspects. The focus of this work is on Trdina's observations about the Chakavian dialect of the island of Krk, which are viewed in the context of later research of these dialects.

Key Words: Janez Trdina; the island of Krk; Chakavian dialect; 19th century.

SAŽETAK

ZAPAŽANJA JANEZA TRDINE O ČAKAVŠTINI OTOKA KRKA

Janez Trdina je 1859. godine u ljubljanskom tjedniku Novice gospodarske, obertniške in narodne u tri nastavka objavio članak "Otok Krk«. U cjelini je on prvi put objavljen u 4. knjizi sabranih djela Janeza Trdine objavljenoj 1952. godine u Ljubljani u nakladničkoj cjelini Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev (ur. Janez Logar), a u prijevodu na hrvatski jezik objavljuje ga Ive Jelenović u Riječkoj reviji, br. 6, 1963. Riječ je o raspravi u kojoj je Janez Trdina iznio vrijedna zapažanja o otoku Krku sa zemljopisnoga, povijesnoga, gospodarskoga, etnološkoga i filološkoga gledišta. U središtu su pozornosti ovoga rada Trdinina zapažanja o čakavštini otoka Krka, koja se promatraju u kontekstu kasnijih istraživanja tih govora.

Ključne riječi: Janez Trdina; otok Krk; čakavština; 19. stoljeće.